

КАФЕДРА ІСТОРІЇ СВІТОВОЇ МУЗИКИ

Історія західної музики (XIX століття)

Освітній ступінь	«Бакалавр»
Спеціальність	025 «Музичне мистецтво»
Освітньо-професійна програма	«Музичне мистецтво» Хорове диригування, Оперно-симфонічне диригування

Курс	2
Семестр	3–4

Статус	Обов'язкова
Форма контролю	Залік (3 семестр), екзамен (4 семестр)

ECTS	4,5
Годин	135
Лекції/семінари	68
Самостійна робота	67

Інформація про викладача

ПІБ	Наумова Олена Анатоліївна кандидатка мистецтвознавства, доцентка, доцентка кафедри історії світової музики Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського
Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0003-4551-0891 https://scholar.google.com/citations?pli=1&authuser=1&user=CfMQFsgAAAAJ
e-mail	elnaumova@ukr.net

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс «Західноєвропейська музична культура XIX століття: проблематика, динаміка розвитку, сучасна концертно-театральна практика», що складає частину загальної дисципліни «Історія Західної музики», присвячений дослідженню музичної культури романтичної доби. На матеріалі найвидатніших зразків мистецтва XIX століття вивчаються фундаментальні мистецькі тенденції вказаного історичного періоду. У фокусі уваги – динамічні зміни, що відбувалися в системі засобів західноєвропейської театральної, оркестрової та фортепіанної музики XIX століття. Особливого значення набуває в процесі формування особистості музиканта знання та усвідомлення ним художніх явищ, які безпосередньо впливали на розвиток національної культури і формування національних

музичних традицій. Методологічною основою курсу є інтегральний підхід до історичного осмислення художньо-стилістичних явищ європейської музичної культури епохи романтизму.

Мета курсу: формування уявлень про сутність та форми музично-історичного процесу першої половини XIX століття, розвиток аналітичного, історичного та художнього мислення студентів.

Завдання курсу: ознайомитися з типологічними ознаками фундаментальних жанрів доби романтизму, осмислити еволюцію та вершинні досягнення світового музичного мистецтва вказаного періоду, дослідити творчі здобутки та новації композиторів першої половини XIX століття у галузі фортепіанної, симфонічної та театральної музики.

В ході вивчення курсу з історії музики студенти повинні **знати**:

- періодизацію історії західноєвропейського музичного мистецтва XIX століття;
- соціально-історичний та культурний контекст досліджуваних творів;
- життєвий та творчий шлях ключових мистецьких постатей романтичної доби, їхній доробок та сутність художніх новацій.

Після закінчення курсу студенти повинні **вміти**:

- орієнтуватися в культурно-історичному процесі розвитку музики від кінця XVIII–до середини XIX століття;
- характеризувати головні тенденції розвитку провідних жанрів XIX століття в соціально-історичному, культурному та національному контекстах;
- виявляти зумовленості музично-історичного процесу суспільно-історичними умовами та особливостями духовного життя людини різних країн;
- характеризувати особливості історичних, національних, колективних та індивідуальних музичних стилів (шкіл, напрямків), впевнено орієнтуватись у системі музичних жанрів, використовуючи різноманітні критерії жанрової атрибуції;
- аналізувати музичний твір у широкому історико-стильовому контексті;
- визначати жанрово-стильову приналежність музичного твору, особливості його композиційної будови та драматургічного задуму, використовуючи професійний термінологічний апарат;
- формувати та аргументувати власне ставлення до музичних явищ;
- застосовувати набуті знання та вміння у власній професійній діяльності.

ПЕРЕЛІК ТЕМ

Тема 1. Західна музична культура першої половини XIX століття. Романтизм та його національні різновиди. Передумови формування та естетичні засади романтичної художньої системи. Періодизація музичного романтизму. Поняття програмності в естетиці романтизму.

Тема 2. Жанри вокальної та інструментальної мініатюри у творчості композиторів-романтиків першої половини XIX ст. Особливості музичної мініатюри: образні горизонти, композиційні закономірності, стилістичні ознаки. Цикл мініатюр як самостійне жанрове явище (на матеріалі творчості Ф. Шуберта, Р. Шуман, Ф. Шопен, Ф. Мендельсон та ін.).

Семінар. Віртуозний стиль у виконавстві доби романтизму.

Тема 3. Шляхи розвитку симфонічних жанрів у європейській культурі першої половини XIX ст. Переосмислення традицій французької програмної музики у творчості Г. Берліоза. Специфіка жанрового рішення «Фантастичної симфонії». Новаторство Ф. Шуберта в жанрі симфонії. Два напрями в симфонічній творчості Р. Шумана. Симфонічні твори Ф. Мендельсона.

Тема 4. Європейська опера першої половини XIX століття: Італія, Франція, Німеччина. Опера у контексті романтичної концепції синтезу мистецтв. Становлення національних моделей романтичної опери. Чинники формування нової жанрової системи. Література і музика. Італійська романтична оперна школа: художньо-історичний контекст, виконавські традиції. Доба класичного *bel canto* у творчості В. Белліні, Г. Доніцетті, Дж. Россіні. Жанрові напрями оперної творчості французьких композиторів. Творчі досягнення Дж. Мейєрбера.

Тема 5. Музичний театр Дж. Верді. Вплив ідей Рісорджіменто на проблематику опер композитора 1840-х років. Звернення до сюжетів У. Шекспіра, Ф. Шиллера, В. Гюго, Дж. Байрона, вимоги до оперного лібрето. Драматургічні принципи різних періодів творчості Дж. Верді: поступове посилення рис наскрізного розвитку, народження «музично-сценічної драми», шлях від романтизму до реалізму

Тема 6. Музичний театр Р. Вагнера. Концепція «Gesamtkunstwerk» у теоретичних працях Р. Вагнера та шляхи її реалізації в художній практиці. Етапи еволюції оперної творчості композитора. Міфотворча концепція тетралогії «Перстень Нібелунга». Вплив реформи Р. Вагнера на розвиток європейської опери. Містеріальний театр Р. Вагнера: «Тристан та Ізольда», «Парсифаль».

Семінар. Вагнер та Верді як великі реформатори оперного театру XIX століття

Тема 7. Французький музичний театр другої половини XIX століття. Літературні впливи у становленні жанру французької ліричної опери. Спадкоємність нового типу опери по відношенню до «великої французької» і «комічної» опер. «Кармен» Ж. Бізе: багатовимірність жанрової природи та специфіка трактування національних театральних традицій. Індивідуалізоване втілення ознак жанру в творчості Ж. Массне, Ш. Гуно. Л. Деліба

Семінар. Французький оперний театр XIX століття: від Дж. Мейєрбера до Ж. Массне.

Тема 8. «Молоді» оперні школи у європейській музичній культурі другої половини XIX ст.: представники та мистецькі досягнення. Історична тема в національній опері Угорщини, Чехії, Норвегії. Лірико-драматичне річище в оперній творчості представників молодих композиторських шкіл. Взаємодія лірико-психологічного начала із казковим сюжетом в опері «Русалка» А. Дворжака.

Тема 9. Інструментальні жанри у Західній музиці другої половини XIX – початку XX ст. Завершення класико-романтичної доби: від Нового до Новітнього часу. Доля романтичних інструментальних жанрів у творчості композиторів XIX століття. Роль Ф. Ліста у формуванні нових композиційних моделей. Феномен творчого життя Ф. Ліста в контексті художньо-естетичних настанов романтичного мистецтва. Австро-німецький симфонізм другої половини XIX – початку XX століть. Драматургічні моделі симфонії в творчості Й. Брамса, А. Брукнера, Г. Малера. Напрями оновлення жанру в симфоніях Г. Малера. Специфіка виявлення модерністських традицій в оркестрових творах Р. Штрауса.

Семінар. Хорові жанри у творчості А. Брукнера. Спадкоємність традицій та новаторство.

Тема 10. Типологія становлення нових національних шкіл в Європі XIX – початку XX століть. Інструментальна музика композиторів Чехії. Формування національної композиторської школи в Фінляндії, Норвегії та Іспанії.

Семінар. Тенденції розвитку європейського симфонізму другої половини XIX ст..

ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Теоретичне лекційне навчання, семінарські заняття та самостійна робота.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Поточні питання та обговорення здійснюються у стрічці Google Class, а також у груповому чаті Viber.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Третій семестр закінчується заліком, четвертий семестр – іспитом (розклад заліково-екзаменаційної сесії додатково оголошується на сайті НМАУ та в деканатах).

До заліку/іспиту допускаються студенти, які опрацювали весь лекційний матеріал курсу, регулярно відвідували заняття, брали участь у семінарах, підготували доповіді, виконали та вчасно здали всі письмові роботи.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Участь у обговореннях та доповнення на семінарах	10
2.	Реферати за обраною тематикою	10
3.	Презентація досліджень за обраною тематикою	10
4.	Відвідування лекцій	10
	Підсумкова контрольна робота	10
5.	Екзамен (залік)	50
	Всього	100

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Вишинський В. В. Категорія руху в музичній естетиці Густава Малера: джерела й трактування. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. Київ, 2010. № 4 (9). С. 105–116.
2. Вороніна М. О. Особливості пізнього стилю Гектора Берліоза (ораторія «Дитинство Христа»). *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського: наук. журнал*. 2015. № 4 (29). С. 39–47.

3. Іванова І. Л., Куколь Г. В., Черкашина М. Р. Історія опери. Західна Європа. XVII–XIX століття : навч. посібник / за ред. М. Р. Черкашиної. Київ: Заповіт, 1998. 384 с.
4. Кашкадамова Н. Історія фортепіанного мистецтва XIX століття: підручник. Тернопіль: АСТОН, 2006. 354 с.
5. Корчова О. Р. Вагнер, Дж. Верді та Дж. Пуччіні як творці авторського музичного театру. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. 2010. № 2 (7). С. 36–43.
6. Bonds. M.E. A history of music in Western culture – 4th ed. Boston: Pearson Education, Inc, 2013. 689 p.
7. Deiters, Hermann. Johannes Brahms: A Biographical Sketch. München: Cambridge University Press, 2009. 176 p.
8. Nowak L. Anton Bruckner. Musik und Leben. München-Wien, 1964.
9. Plantinga L. Romantic Music: A History of Musical Style in Nineteenth-Century Europe. New-York: W. W. Norton & Company, 1984. 523 p.
10. Taruskin R. Oxford History of Western Music: in 5 vols. Vol. 3: Music in the Nineteenth Century. Oxford: Oxford University Press, 2011. 923 p.